

NaturVest

Medlemsmagasin for Naturvernforbundet på Vestlandet Nr. 4 - 2007

Søppelkulturen s.4

Nå er det jul igjen s.8

Norges største kraftverk s.6

Miljøvernarar i Høgre, foren eder

Ingar Flatlandsmo

I Naturvernforbundet Hordaland fører me i desse dagar ein hard kamp mot den massive og ukoordinerte nedbygginga av mindre vassdrag som går føre seg i fylket. Før sommaren vann me endeleg ei småkraftsak. Senterpartipolitikar Magnar Lussand sine utbyggingsplanar i Granvin vart rett og slett for ille, sjølv for Noregs Vassdrags- og Energidirektorat (NVE). Omsynet til det biologiske mangfaldet i området, spesielt truga artar, gjorde at NVE sette foten ned.

Noreg har forplikta seg til å stoppa tapet av biologisk mangfald innan 2010. Til tross for dette vert det gjort svært lite for å kartleggja kva for konsekvensar den massive småkraftutbygginga har for artsmangfaldet i og rundt dei små vassdraga våre. I praksis vert denne jobben overlata til ein konsulent som sveivar innom området så snarast.

Ein skaffar seg ikkje ein slik unik posisjon i hordalandspolitikken som den Magnar Lussand har ved å goyma seg vekk i ein krok. Det var difor få som trudde at siste ord i saka skulle verta given til NVE. Lussand kjempar vidare i spaltene til Bergens Tidende, og det må han sjølvsgatt ha lov til. Det vert argumentert med at Statnett si planlagde monsterlinje mellom Sima og Samnanger vil gå over eigedommen til Lussand. Det eine uakseptable naturinngrepet kan sjølvsgatt ikkje brukast til å legitimera det andre, men når det er sagt har Naturvernforbundet Hordaland, i motsetnad til Lussand, endå ikkje gjeve opp kampen mot

monsterlinjene. Senterpartisten Lussand burde heller bruka energien sin på å overtala partifelle Åslaug Haga om at linja må leggjast i jord.

Meir overraskande er det at Ivar Kristiansen (Høgre) har hengd seg på galskapen, og no vil at Stortinget skal overprøva avgjerda til NVE. Dette er eit direktorat som i årevis har vore eit reint sandpåstrøingsorgan for vasskraftinteressene. Sjølv har eg hatt vanskeleg for å avgjera om problemet er manglande evne til å sjå kva for naturverdiar dei rasserar, eller om nei-stempelet rett og slett har vore øydelagd. Dei siste vekene har me, mellom linjene i BT, kunne lesa den verkelege grunnen til ja-regimet i NVE. Direktoratet vert utsett for eit massivt politisk press. Når partiet Høgre vil overprøva det ansvarlege fagorganet den eine gongen direktoratet faktisk har funne ei utbygging som er så ille at dei rett og slett ikkje har hatt noko anna val enn å manne seg opp til å seie nei, viser det at Høgre slett ikkje er interessert i å stoppa tapet av biologiske mangfald.

Dei gamle naturvernkjempene i Høgre ville snu seg i grava om dei såg korleis dagens partifolk vanskjottar arva dei har etterlete seg. Det finst framleis gode miljøvernarar i Høgre. No er det på tide at desse kjem ut av skapet og sett ein ny standard for miljøpartiet Høgre. Den typen haldningar som partiet viser i Lussand-saka må reinskast ut.

AV INGAR FLATLANDSMO
LEIAR I NATURVERNFORBUNDET HORDALAND

Innhold

- 2 Leder
- 4 Søppelkulturen
- 6 Høge forventningar til klimaplanane
- 6 Forslag til klimaplan for Ålesund
- 8 Nå er det jul igjen og nå er det...
- 10 En proffesor på høyden
- 12 Forbanna på kraftplaner ved Folgefonna
- 13 Brudesløret i småkraftverkenes klør
- 13 Vasskraft i bøtter og spann
- 14 Norges største kraftverk
- 15 En aktiv energifrigjører
- 17 Miljøvernpris til MS Snarveien
- 17 Skogen, bukken og havresekken
- 20 Kalender

NaturVest

Ansvarlig redaktør
Nils Tore Skogland

Redaksjonssekretær
Alexander Hovland

Redaksjonen
Øystein Solevåg, Øystein Folden
Øyvind Strømme, Ørjan Sælensminde
Ingar Flatlandsmo og Astrid Kalstveit

Markedskontakt
Sverre A. Stakkestad

Layout
Tommy Lokøy

Trykk
Designtrykkeriet AS

Opplag
3000

Forsidefoto
Alexander Hovland

Syklistene tok Helleveien i egen hånd

I 1976 kunne man i andre utgave av NaturVest lese om mobiliseringen av 200 syklende til en sykkeltur utover Helleveien for å kreve at også syklistene skulle få rettigheter i trafikken. «Kilometervis med biler sto fast i begge kjøreretninger» og politiet måtte dirigere trafikken rundt de syklende. Selv om de fleste billistene var positive til aksjonen, var det en som lot seg hisse opp og «ga en sykkel trekkspillfasen» som det sto å lese. Heldigvis kom syklisten uskadd i fra det.

Søppelkulturen

For ei stund sidan var eg på loppemarknad. Loppemarknaden var som loppemarknadar flest, fullt av meir eller mindre fint brukte ting. Ein del klede. Litt møblar. Nokre bøker. Eit berbart fjernsyn, og ein gamal platespelar. Altså: det me kallar søppel.

Will you wear green, oh my dear, oh my dear

Will you wear green Jenny Jenkins?

I won't wear green, I'm ashamed to be seen.

I'll buy me a tallyally aye, sir.

- folkesong frå Nord-Carolina

Medan lukta av nytrakta kaffi og varme vaflar hang i lufta slo det meg: folka som gjekk og leita gjennom varene på loppemarknaden såg ikkje ut som "folk flest".

Sjolv om desse observasjonane på ingen måte kan underbyggast vitskapleg så var det fyrst og fremst to grupper å leggja merke til på loppemarknaden: studentar og såkalla "ikkje-vestlege" innvandrarar. Og ein eldre herre som handla billege boxershorts som arrangørane sikkert hadde fått frå eit eller anna konkursbo.

Men kva har desse folka til felles? Antakeleg er både ein del innvandrarar og ein del studentar plaga med dårlegare økonomi enn mange andre her til lands. Og når valet står mellom noko skrammel kjøpt på ein billeg møbelbutikk og noko litt meir solid kjøpt på ein loppemarknad, ja, så er det nok nokon som vel noko anna enn skrammelet.

Ikkje mange dagane før eg vitja loppemarknaden såg eg eit oppslag på VG sine nettsider. Der stod det at Oslo-folk på ni månadar har kasta nesten 40.000 tonn fjernsyn, datamaskiner, kvitevarer, møblar og "anna gjenvinnbart skrot". Kvar einaste vekedag kjem mellom 700 og 800 bilar innom gjenbruksstasjonen Brobekk. Problemet er at langt frå alt som vart kasta var skrot. Flatskjermene har allereie byrja å dukka opp, og som seksjonsleiar ved gjenbruksstasjonen, Aina Kristiansen, fortel til VG: - Folk kastar møblar, trevirke, fjernsyn, datamaskiner og ikkje minst oppussingsavfall.

På bileta til artikkelen såg eg ein heil del ting som var mykje finare enn det eg som gjekk unna som varmt kveitebrød på loppemarknaden.

Det er pussig, er det ikkje? Kor mykje av det som kjem til Brobekk er faktisk søppel – og kor mykje er ikkje det? Kor mykje har berre samanheng med at folk kastar det dei ikkje lenger ser verdien av sjølv?

Sjå for deg eit berg bestående av nesten ti milliardar posar med sukker. Det blir, for å seia det forsiktig, eit ganske stort berg. Dersom avfallsmengda i Noreg i 2006 hadde kome i form av sukkerposar på eit kilo, så hadde det avfallsberget vore nesten like stort. I følgje tal frå Statistisk Sentralbyrå produserte me nordmenn ikkje mindre enn 9,6 millionar tonn med avfall i fjor. Avfallsmengda har auka med i gjennomsnitt 200.000 tonn i året sidan 1995. Og veksten har faktisk vore sterkest heime hjå deg og meg og Ola Nordmann.

Det skal seiast at me gjenvinner stadig meir, på den eine eller andre måten. Litt under 70 prosent av avfallet med kjent behandling vart gjenvunne i 2006. Nær to tredjedelar av dette vart materialgjenvunne. Resten vart forbrent med energiutnytting eller vart kompostert. Mengda avfall som har gått attende med 31 prosent sidan 1995.

Dermed går det framover og bakover samstundes. Så spør det om fram og attende er like langt.

Det som iallfall er sikkert er at me lever i ein søppelkultur. Denne søppelkulturen gjev seg også utslag i eit anna fenomen, eit fenomen som det ikkje er vanskeleg å få auge på når ein for eksempel tek ein tur med hunden. Forsøpling.

Som om det ikkje var nok av avfall som endte opp der det er meint å enda, er det også meir enn nok som ikkje gjer det. Tenk over ting du sjolv ser i vegkantane og gatelangs. Eg har sett plenty av sigarettstumpar (nedbrytingstid: opp til 12 år), plastflasker og aluminiumsboksar (opptil hundrevis av år), papir (månadsvis) og plastposar (10-20 år).

Eg skjønar dei som synest dette er deprimerande. Sjølv synest eg det er inspirerande. Søppelproblematikken er såpass stor og har såpass vidtrekkjande konsekvensar at det kjennest som ein kamp det verkeleg er verd å ta. Samstundes er problema langt meir synlege enn mange andre saker som opptek miljørørsla. Kampen mot søppelberga og mot

*Kjøp mindre. Kjøp brukt. Kjøp kvalitet.
Vert ein rebell mot søppelkulturen.*

avfallskulturen er kampar som let seg vinna.

Og ein del av kampene kan vinnast lett. Av deg. I full fart.

Dersom du ikkje komposterer, byrj med det. Dersom du ikkje har sagt nei til

uadressert reklame for lenge sidan, gå inn på www.naturvern.no/hordaland og få tilsendt klistremerka du treng. Og skriv gjerne under på Grønn Hverdag sine kampanjesider neitakk.no også. Dersom du ikkje har fått takka nei til telefonkatalogen på papir, logg deg på naturvern.no/katalogstopp i kveld og få det

unnagjort.

Og dersom du framleis ikkje har sett miljømoralismen i denne artikkelen fullstendig i halsen har eg tre oppfordringar til: Kjøp mindre. Kjøp brukt. Kjøp kvalitet. Vert ein rebell mot søppelkulturen.

AV ØYVIND STRØMME

Høge forventningar til klimaplanane

Mange av kommunane skal no lage klima- og energiplanar. Naturvernforbundet presenterte sine forventningar til desse klimaplanane på ei samling i Molde tysdag 30. oktober 2007.

Naturvernforbundet sine utfordringar til dei kommunale klima- og energiplanane er kort oppsummert slik:

- Ja til klimaplanar: Kommunane er viktige i arbeidet for å redusere klimagassutslappa. Det er difor bra at kommunane startar arbeidet.

- Ambisiøse mål: Klimautfordringane er formidable. Arbeidet må basere seg på at vi skal få utslappa i kommunen ned på eit globalt berekraftig nivå.

- Brei medverknad: For å få gjennomført "upopulære" tiltak, som t.d. stopp i vegbyggingar, er det nødvendig å sikre at flest mogleg er involvert i klimaplanarbeidet og ser kva utfordringar vi har og kva effektar dei ulike tiltaka har. Både organisasjonar, næringslivet og politikarane må vere med frå starten.

- Brei tilnærming: Klimaplanen må ta for seg

alle klimagassutslipp og alle sektorar, og foreslå tiltak som monnar. Alle steinar må snuast!

- Konkrete tallfesta tiltak: Dei tiltaka som klimaplanane ender opp med å foreslå må vere kvantifiserte, det må vere synleg kva klimanytte tiltaket vil ha, i tillegg til kva det vil koste.

- Solid forankring: For å unngå at klimaplanane blir berre papir, er det viktig at sjølve tiltaka blir forankra i budsjetta, økonomiplanane og i kvardagen til kommunepolitikarane.

- Tilpasning er tema: Klimaendringane er allereie i gang. Dette gir kommunane nye utfordringar, og dette må dei forholde seg til.

- Hugs det globale fotavtrykket til kommunen: Klimautfordringane er globale. Det er mange tiltak som bør gjennomførast i ein kommune ettersom dei gir store klimagassreduksjonar ein eller annan stad på jorda. Auka gjenvinning

av avfall og auka bruk av økologisk mat er døme slike tiltak, som også bør drøftast i ein kommunal klimaplan.

- Dette kan DU gjøre: Det er viktig at ein kommunal klimaplan inneheld informasjon til innbyggjarane om korleis kvar enkelt kan redusere klimagassutslappa sine.

- Årleg rapportering: Kommunane må lage klimarekneskap, dermed blir det mogleg å måle endringar og om tiltaka har effekt.

Det var Øystein Solevåg, styremedlem i Naturvernforbundet, som presenterte utfordringane til kommunane på ei samling i regi av KS. Foredraget er tilgjengeleg på www.naturvern.no/moreromsdal.

AV ØYSTEIN SOLEVÅG

Forslag til klimaplan for Ålesund

Naturvernforbundet roser Ålesund kommune for initiativt til å lage en klimaplan, men savner en del tiltak.

Det er i planen ikke foreslått noen tiltak for å begrense biltrafikken selv om personbiler str for 70% av utslippene i byen. Naturvernforbundet foreslår derfor følgende tiltak:

- Ikke bygge firefelts vei fra Breivika til byen (veiløsninger på Lerstad må avlaste bomiljøet i området, ikke å øke biltrafikken inn til Ålesund).

- Ekstra felt på en ny vei bør være kollektivfelt.
- Planer om nye veier inn til Ålesund, som for eksempel tunnel fra Sula til Gåseid, bør tas ut av kommuneplanen.

- Parkeringsnormene i Ålesund bør revurderes med tanke på å gjøre det vanskeligere å parkere og dermed mer attraktivt å la bilen stå hjemme.

- En bomring/rushtidsavgift kan også være en mulighet for å begrense biltrafikken, særlig dersom inntektene benyttes til finansiering av kollektivtiltak og tiltak for gående og syklende.

Andre tiltak som bør utredes for kommunedelplanen fremmes for endelig behandling, er:

- Bilfrie soner / flere gågater,
- Bilfrie dager med gratis buss,
- Samarbeid med busselskapene i regionen for å bedre tilbud til de reisende
- Gratis busskort til for eksempel studenter.

Naturvernforbundet etterlyser også mer klimavennlige løsninger i bygg. Ålesund kommune bør derfor kreve at ingen nye bygg eller boliger - både kommunale og private - i kommunen får elektrisitet som hovedoppvarmingskilde. Det bør også vurderes om det kan stilles strengere minimumskrav til isolasjon, krav til regelmessige og uavhengige

enøk-vurderinger for alle større bygg, krav til drifts- og vedlikeholdsinstrukser for energi og innemiljø i alle nye bygg.

Selv om målet for klimaplanen er tiltak som skal redusere klimagassutslipp i Ålesund vil Naturvernforbundet også fremme noen tiltak for å redusere de globale klimagassutslippene:

- Økt gjenvinning av avfall gjennom bedre kildesortering og økt fokus på å reparere i stedet for å kaste.

- Økt etterspørsel etter og produksjon av økologisk mat.

- Gjennomgang av Ålesund kommunes støtteordninger for forurensende virksomhet (som flyrute til London).

AV ØYSTEIN SOLEVÅG

**Nå får du 15% rabatt
på frukt og grønt**

Vi vet at du er opptatt av din helse,
derfor gir vi deg som medlem 15% rabatt
på økologisk frukt og grønnsaker

**coop
mega**

Nå er det jul igjen og nå er det jul

Vi kjenner alle den litt svette følelsen når papiret er revet bort og avslører et småfrekt par med lilla sheroks, god jul hilsen bestemor. Helt fra vår spede begynnelse har vi fått prentet inn at vi skal være takknemlige og at det er tanken som teller.

Nå i disse tider hvor flere og flere gaver blir utvekslet, ofte mellom mennesker med hovedmotivasjon at de "må" gi en gave, kan en ikke fri seg fra tanken om at vi i stor grad bytter boss. Men er det ikke en mulighet at vi kan få i pose og sekk: at bestemor, barnebarn og til og med miljøet kan vinne?

Julen er en tid for luksus, overflod og ikke minst boss. Hemmeligheten med å redusere ressursbruken rundt høytiden, men ikke gleden, ligger i gode forberedelser. Man må rett og slett ta skjeen i en annen hånd og tenke alternativt!

Alternativt er ikke synonymt med kjøpt

Det er et helt drøss av gaver som ikke trenger mye innpakning, batteri eller ressurser å lage, rett og slett fordi det ikke er ting i ordets rette forstand. Kultur er et flott begrep året rundt, men spesielt rundt juletider er det passende å plassere en brukerdose eller to innunder granen. Billetter til kino, teater eller konserter: her kan du finne gaver til alle!

Et annet samfunnsproblem som også kan finne en deløsning ved alternative gaver er ensomhet, mangel på mosjon og ikke minst en mangel på opplevelser som mange føler i hverdagen. Hvorfor ikke gi en gave som forsterker inntrykket av at julen faktisk kan vare helt til påske.

Klatring, dykking og spanskurs

Det finnes et vell av muligheter hvis du leter etter en ressursvennlig gave til venner og familie som har alt bortsett fra innhold i hverdagen. For den litt spenstige kan dykke- eller klatrekurs nevnes, for de som ikke fullt så eventyrlystne kanskje et kurs i den edle dansekunsten eller et språkkurs? Bare fantasien setter grenser.

Men vær obs, man kan bli for eksperimentell og satse på hjemmesnekrede gavekort av typen: "jeg skal vaske gulvet og badet frem til sommerferien". En ting er at du kan komme til å fremstå som gjerrig, men det som verre er at du legger nakken til for hugg; en gang i mars vil gleden ved å vaske kanskje ha falt litt, og frustrasjonene kan komme til å få utløp i ekstraordinært familiemøte.

Foreldre sliter ofte med å finne gaver til sine godt voksne barn, også kjent som studenter. Undertegnede faller lett inn i denne kategorien og ønsker å komme med et genialt gavetips: stryk gjeld. Mange studenter har opparbeidet seg en anselig gjeld hos sine foreldre/foresatte, og selv om dette ikke alltid er like åpenlyst så tærer det på samvittigheten, spesielt når en ganske stor porsjon av midlene til disposisjon blir brukt til innkjøp av brunt tøysevan og andre produkter som neppe er livsnødvendig.

Uansett ville et slik pennestøk for mange, med meg, være den flotteste av gaver.

Slitne mødre og andre hunkjønn trenger ofte litt ekstra pleie og her kommer julen inn som en perfekt mulighet til å hjelpe dem på beina igjen etter et hardt år. Gavekort på massasje, aromaterapi eller – for å ta den helt ut – en helg på spa, vil garantert falle i smak.

Et siste alternativ til ressursparende julegaver er gavekort på middag hos en av byens flotte restauranter. Da kan du jo velge hvor mye du er villig til å legge ut ved å velge restaurant.

Gleden ved jul er det ingen som vil røkke ved, men julepresanger som koster Tellus en del å produsere og som ingen egentlig vil ha, gagner ingen. I tillegg har mange av disse ideene et annet element i seg, det sosiale. Kurs, middag eller teater dette er noe du gjør med andre mennesker, du kommer deg ut og opplever noe som du ikke gjør hver dag. Det er kort sagt, en gave som blir brukt.

AV ØRJAN SÆLENSMINDE
FOTO: ØRJAN SÆLENSMINDE

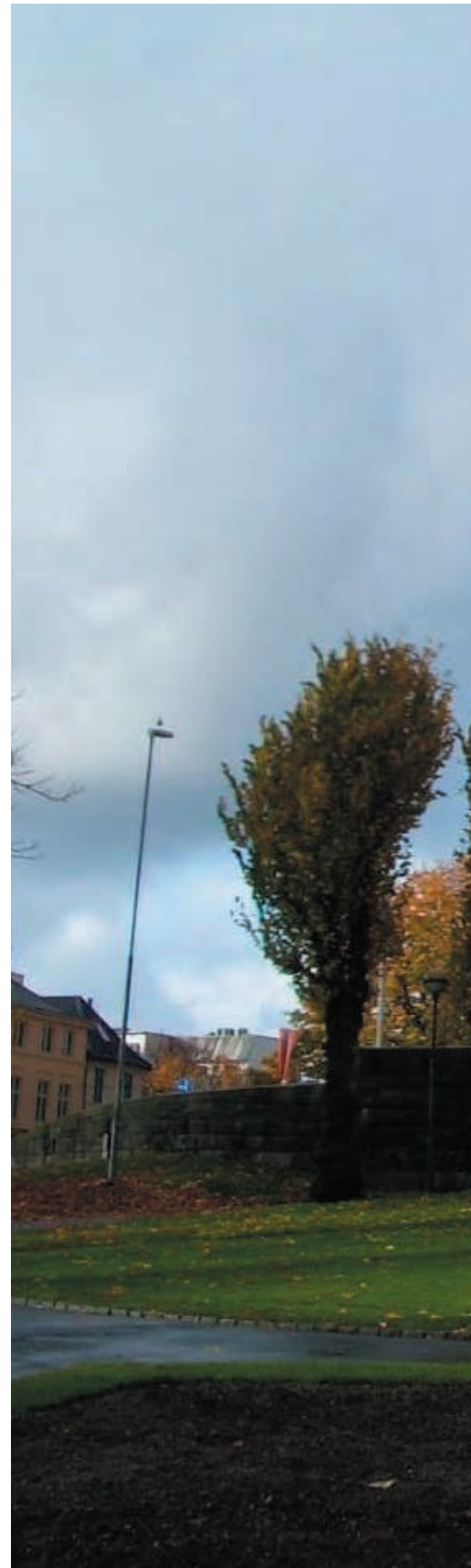
Finn ut mer om spesifikke alternativer:

Dykking: www.nemo.no

Dansing: www.hildemors.no

Klatring: www.sib.no/trening/aktiviteter-og-tilbud/klatring

Språkkurs: www.fuhordaland.no

igjen, kom igjen la oss bytte boss!

*Teaterbilletter er miljøvennlig og en knakende
festlig julegave!*

En Professor på Høyden

Arne Skorping har siden 1998 vært ansatt som professor ved Universitetet i Bergen. Fagområdet hans er parasittologi. Og det er kanskje mer spennende enn du aner.

Realfagsbygget, en grå tirsdag i oktober. Det finnes mer fargerike bygninger i sentrum, men neppe så mange med et mer spennende innhold. Her holder også Arne Skorping til. Fagområdet hans er parasittologi, et område innenfor biologien som fortjener mer oppmerksomhet, særlig siden mange ulike parasitter rett som det er oppholder seg i drikkevann, i mat – og i mennesker. Arne er mannen å snakke med for å finne ut mer om disse organismene, organismer som utgjør halvparten av de beskrevne artene på kloden vår.

Utdannelse og Bakgrunn

Skorping startet sin vitenskapelige karriere nettopp her ved UiB. Hoved-faget ble derimot gjennomført ved Zoologisk Museum på Tøyen i Oslo. Han beveget seg på utrygg grunn, noe som kan forklares av at objektet for oppgaven var parasitter på abbor i Nordmarka. Disse virveldyrene oppholder seg som kjent i et element som er hakket våtere enn vårt eget.

Ferden fortsatte til Tromsø og jobb som vitenskapelig assistent ved vårt nordligste universitet. Her skrev han også doktorgraden om hjernemark i rein. Hjernemarken er en ganske ufin parasitt, som kan føre til lammelser og død, spesielt hos kalver. Skorping fikk jobb ved universitetet som amanuensis, og senere ble han professor, før han i 1998 fikk tilbud om en professor-stilling i Bergen. Arne var ikke sen om å vende tilbake til sine røtter.

Bever og Giardia

Skorping er ikke vanskelig å be når det gjelder å forbedre det generelle kunnskapsnivået hos så vel journalisten som leserne av Naturvest. Etter utbruddet av Giardia i Bergen i 2004, og ”nesten-smellen” i Oslo i oktober inneværende år peker dette seg ut som et interessant startsted for et intervju om parasitter.

Hvor mange Giardia-arter er det? Er alle skadelige? Hvilke andre verter enn Homo sapiens blir brukt?

Disse spørsmålene er essensielle hvis man skal gjennomføre en god sikring av drikkevann, forklarer Arne.

Han forteller at det er geografiske forskjeller når det gjelder smittebærere, i Australia er

Arne Skorping fikk i 1989, kultur-departementets debutpris for Fantasy romanen ”Kvasirs Blod” og fulgte opp med ”Funerfløyten”. Kjedelige professorer du liksom.

hunden en vanlig kilde, mens i USA er ville dyr hovedsynderen. Beveren har vært spesielt belastet med stampelet og Giardia-infeksjon har fått tilnavnet ”beaver fever”. Det er ganske urettferdig, siden forskning viser at bevere i nær tilknytning til mennesker har høyere parasittmengde. Som Arne så fint sier det – Det er en viss fare for at antall smittede bevere ville gått ned hvis mennesker hadde praktisert normale toalett-rutiner. Her snakker vi om en spiral hvor det ene pattedyret smitter det andre.

Giardia er på ingen måte en sjelden gjest utenfor våre grenser, og Skorping forteller at man tidligere nærmest kunne garantere Giardia-smitte hvis en drakk springvann i for eksempel St. Petersburg. Å totalt unngå Giardia-smitte er vanskelig siden parasitten bruker flere verter, og selv om det er forholdsvis overkommelig å regulere hvor vår avføring ender opp, er det nærmest umulig å nekte ville dyr å avtre hvor det måtte falle naturlig.

– Det er en viss fare for at antall smittede

bevere ville gått ned hvis mennesker hadde praktisert normale toalett rutiner.

Skorping påpeker at han ikke har arbeidet spesifikt med Giardia, og konkluderer med at det å sørge for at drikkevann er drikkende primært er knyttet til teknologi og ressurser.

Døde ryper

Da er han mye mer interessert i å snakke om sitt område, nemlig virulens. Det vil si en parasitts tilbøyelighet til å skade verten. Parasitter er forventet å optimalisere sin virulens slik at den forårsaker akkurat tilstrekkelig skade til å oppnå maksimal reproduksjon.

Skorping har i samarbeid med andre jobbet med et rypeprosjekt siden 1992, hvor parasitter er sterkt mistenkt for å ha minst en finger med i bestands-syklusene til denne sjarmerende, fjærkledd skapningen.

Det fascinerende med denne forskningen var at de kunne påvise at ryper som var

infrisert av parasitter som stoler på en vektor (transportmekanisme) til å spre sykdommen, kan koste på seg å skade verten mer enn parasitter som lar spredningen av avkom være opptil verten selv. Dermed styrket de teorien om optimal virulens. Det er ofte svært mobile insekter som opptrer som vektor, og ved å immobilisere verten er det lettere for vektoren å spre sykdommen. – En parasitt som forventer at verten selv skal stå for spredningen har lite å tjene på at verten blir så syk at den har liten sjanse til å smitte andre individ, forklarer Arne.

Skorping ser på seg selv som en økolog med en spesiell kapasitet på parasitter, han liker derfor å se på parasitter i et evolusjonært lys. Spesielt på om menneskelig aktivitet kan ha konsekvenser for en parasitts evolusjonære løpebane. Forskning på lakselus håper han skal kunne frembringe en modell for å kunne forutsi hvilken vei andre parasitter kan ta om deres forutsetninger blir endret av menneskelig aktivitet. Siden 1982 har oppdrett av laks gått

gjennom taket mens fangsten av villaks har bort i mot krasjet.

Problemet er at vi - ved å tilby lusen en konstant tilgang på nye verter - har skapt en situasjon hvor det er mer aggressive former av lakselusen som vinner frem. Episodisk behandling av lakselus med medikamenter (som forlater laksen etter en tid akkurat like utsatt for lus som før) kan begrense omfanget. Men som Arne poengterer kan dette dessverre også ha negative følger. Lusen har en eksponentiell vekst og ved å holde parasitten nede i en epidemisk fase skaper vi et ytterligere press mot aggressive former som kan formere seg fort, mellom behandlingene.

Som et siste eksempel trekker Arne frem at seleksjon for fisk som vokser hurtig og kommer på markedet på kortere tid, uunngåelig vil føre til kortere tid for lusen å reproducere seg, dette kan igjen gjøre at mer aggressive typer utvikler seg. – I likhet med laks har torsk parasitter,

mange av disse er generalister. Det vil si at de kan angripe mange forskjellige arter i torskfamilien.

I disse dager hvor kyst-torsk bestanden har kollapset, er det stadig større marked for oppdrettstorsk, en næring som vokste fra å levere 169 tonn i 2000 til 3200 tonn i 2004 ifølge fiskeridirektoratet. Arne ser klare potensielle problemer – I likhet med laks har torsk parasitter, mange av disse er generalister det vil si at de kan angripe mange forskjellige arter i torskfamilien. En kraftig økning i torskoppdrett kan føre til utvikling av mer brutale former av disse parasittene noe som kan få katastrofale følger for den maritime faunaen.

Det gir rom for ettertanke.

AV ØRJAN SELENSMINDE
FOTO: ØRJAN SELENSMINDE

Foto: Mari Svenningsen
Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt,

Informasjon om drift, varer, kjøp og salg
www.homlagarden.no

Aksnesvegen 92. - 5600 Norheimsund - Tlf. 56 55 11 04

Forbanna på kraftplanar ved Folgefonna

“Bondhusdalen er eit naturområde med internasjonal verdi”

Naturvernforbundet Hordaland reagerar kraftig på Kraftkarane AS sine planar om kraftproduksjon i Bondhusdalen i Kvinnherad. Inntaket på kraftverket ligg truleg innanfor Bondhusdalen landskapsvernområde

Folgefonna nasjonalpark, og Bondhusbreen landskapsvernområde vart vedteke av regjeringa Bondevik II den 29. april 2005. Bak vedtaket låg mellom anna målet om å verna dei samla naturverdiane frå fjell til fjord, i det dåverande miljøvernminister Knut Arild Hareide omtala som “juvelen blant nasjonalparkene”.

- Bondhusdalen er eit naturområde med internasjonal verdi, og den mest brukte inngangsporten til Folgefonna. Naturvernforbundet Hordaland jobba ikkje knallhardt i årevis for vern, berre for å sjå området overgjeve til kraftutbygging, seier leiar i Naturvernforbundet Hordaland, Ingar Flatlandsmo.

Undersøkingane av det biologiske mangfaldet i området er diverre svært overflatiske og mangelfulle. Mellom anna heiter det i rapporten at det ikkje er gjort observasjonar av vintererle. Naturvernforbundet Hordaland er ikkje overraska, då undersøkinga vart gjort i november. Vintererla er - trass i namnet - ein trekkfugl som på det tidspunkt helst er å finna i Sør-Europa.

- Dei overflatiske og mangelfulle undersøkingane av biologisk mangfald i samband med småkraftutbygging har utvikla seg til eit miljøproblem. Det vart i 2001 funne to typar raudlista sopp i Bondhusdalen, men

ekspertane som er leigde inn av utbyggjar har interessant nok ikkje funne ein einaste art på raudlista, avsluttar Flatlandsmo.

Naturvernforbundet Hordaland er uroa over dei samla konsekvensane av dei mange småkraftsøknadane på Folgefonnhalvøya, og ber i sitt høringsbrev til Noregs Vassdrags- og Energidirektorat om at foten vert sett ned for utbygginga i Bondhusdalen. Også Bergen Turlag og Hordaland Jeger- og Fiskerforbund har gått mot utbygging.

AV ALEXANDER HOVLAND
FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Brudesløret i småkraftverkenes klør

Litt nord for Norddalsfjorden i Sogn og Fjordane ligger Brudesløret. Det er en av de få gjenværende fossene i fjellområdet som har fått være i fred fra industriell utnytting. Dersom Haukaa Kraft AS får det som de vil kan det nå bli en slutt på dette.

Selskapet har søkt NVE om å få bygge et småkraftverk ved Haukåvatnet, med en årsproduksjon på rundt 12 GWh. Planene innebærer en regulering av Gulskarlivatnet, Tjørnesvatnet og en overføring av Stølsbekken - alt i et svært populært turområde.

Kan ikke aksepteres

Naturvernforbundet Sogn og Fjordane har engasjert seg for å redde Brudesløret fra å bli et offer for småkraftutbygging. - Vi vurderer det slik at planen for dette prosjektet har så mange negative konsekvenser for de allmenne interesser at den ikke kan aksepteres, sier Jon Farestveit, leder i Naturvernforbundet Sogn og Fjordane.

Populært friluftsområde

- Vi savner en vurdering av de konsekvensene

som utbygningen medfører for den allmenne bruken av området. Dette med tanke på friluftssaktivitet som ski, natur- og turistopplevelser, fortsetter Farestveit.

I forbindelse med utbygningen ønsker Haukaa Kraft AS å regulere vannet med rundt 1-2 meter i hver retning. En slik regulering vil føre til at det sjelden blir det overløpet som er nødvendig for å få full vannføring i Brudesløret. I planene inngår også en utvidelse av vei og nedgravning av 2 km med rør.

Går i mot rådmannen

Det var likevel lite hjelp å få hos utbyggingssutvalget i Flora kommune. De gikk inn for at søknaden skal innvilges og har nå sendt sin innstilling videre til NVE. Utvalget går dermed mot rådmann Fredrik W. Gulbranson som øn-

Brudesløret kan bli et sjeldent syn om Haukaa Kraft AS får det som de vil.

sket å avvise konsesjonssøknaden for å ta vare på det viktige turområdet.

- Dette er et sjansespill i et viktig naturområde, gjort utelukkende for økonomiske årsaker, avslutter Farestveit.

Nå går saken videre til NVE som skal avgjøre Brudeslørets skjebne.

AV ALEXANDER HOWLAND

Vasskraft i bøtter og spann – kva kan vi gjere?

Småkraftverksøknadene strøymer på fortare enn vi klarer å bruke opp straumen. På same måten som dei store fossane blei bygde ut for vi skjøna heilt kva som skjedde, skjer no med småvassdraga. Her må alle hender og føter i arbeid slik at vi i større grad kan sortere vassdrag med høg verdi frå dei andre. Vasskraftnæringa skal ikkje få lov til å ta frå oss dei mest verdifulle områda.

Nyleg var det eit skriveseminar i Sogn og Fjordane. Seminaret tar sikte på at fleire kan skrive fråsegner og gjere viktig arbeid slik at naturverdiar kjem fram før det er for seint. Tanken bak seminaret er enkel: vi bruker ei konkret sak, går gjennom ulike sider ved søknaden og anna dokumentasjon vi måtte ha og skriv rett og slett ei fråsegn etter ein mal/momentliste.

Dette kan mange få til, anten dei kjem frå NJFF, DNT eller andre vener av natur og friluftsliv. I vår eigen samanheng vil både kontaktpersonar og lokallag ha glede av dette. Den neste fråsegna vil deltakarane kunne skrive sjølv, men det vil sjølvsagt vere råd å få hjelp til å sjå gjennom resultatet og få tilbakemeldingar før noko blir sendt. På den måten kan det bli fleire som sender fråsegner. Det viser seg å hjelpe i nokre saker.

Det er mogleg å få til tilsvarende seminar i Hordaland og Møre og Romsdal i næraste framtid. Informasjon om seminaret vil bli lagt ut på www.naturvern.no/ under aktuelt fylke. Seminaret kostar lite å vere med på og kunnskapen kan og nyttast til fråsegner innan andre tema.

AV ØYSTEIN FOLDEN
FOTO: ØYSTEIN FOLDEN

Tallet på småkraftsøknader har auka betraktelege den siste tida.

«Norges største kraftverk» i Ber

Etter å ha sett Naturvernforbundets utstilling om energifrigjøring, kvitterte byråd Lisbeth Iversen med å invitere Naturvernforbundet Hordaland med i Bergen kommunes nye ekspertråd.

På vei inn til sitt første bystyremøte fikk det nye bystyret en sjanse til å se Naturvernforbundets utstilling «Norges største kraftverk». Utstillingen viser hvordan Norge kan frigjøre 15TWh strøm fra bygg ved å redusere varmetap, varmegjenvinning, belysning, apparat effektivisering og bruk av alternativ varme.

Forslagene så ut til å overbevise politikerne, og Lisbeth Iversen svarte med å invitere Naturvernforbundet Hordaland med i Bergen kommunes ekspertråd.

Naturvernforbundet Hordaland benyttet også sjansen til å rette flere miljøkrav til det nye bystyret:

1. Kommunen bør forplikte seg til å redusere energiforbruket i egen bygningsmasse med minst 20 prosent innen 2011.
2. Kommunen bør innføre pant på oljefyrer og fase ut alle oljefyrer i kommunale bygg.
3. Kommunen bør jobbe aktivt for å få på plass flere nærvarmeanlegg med varme fra miljøvennlig bioenergi.

- Det nye byrådet har planer om å gjøre Bergen ledende på miljøområdet. Da må det bygges stein på stein. Denne utstillingen viste Iversen hvordan hun raskt kan hente ut miljøgevinster, sa Ingar Flatlandsmo, leder i Naturvernforbundet Hordaland. - Vi håper den vil inspirere til snarlig handling.

Enormt potensiale

Norske bygg står for nesten 40 prosent av landets samlede kraftbruk. Reduksjonen som følger av de tiltakene Naturvernforbundet foreslår i utslipp tilsvarer strømproduksjonen til fire gasskraftverk på Kårstø.

- Vi bruker nesten halvparten av energien vår til oppvarming, dette er helt unødvendig når det faktisk er fullt mulig å bygge hus som ikke har behov for tradisjonell oppvarming, sier Hanne Gro Korsvold, prosjektleder i Naturvernforbundet.

En stor del av norske bygg og boliger har et stort varmetap på grunn av mangefull isolering, kuldebroer og luftlekkasjer. Vinduer er også et stort problemområde. Selv om vinduer kun

utgjør 5-10% av boligens ytterflate, står de for nesten 40% av varmetapet. Med energieffektive 3-lags vindu er det mulig å halvere dette varmetapet.

- Om en sørger for godt isolerte hus, med balansert ventilasjon som bruker varmen fra brukt luft til å varme opp frisk luft, reduseres strømforbruket. Om en da kombinerer slike tiltak med oppussing eller rehabilitering så sparer en investeringene inn igjen, fortsetter Korsvold.

Mye interesse

Da utstillingen besøkte boligmessen i Bergen tidligere i høst var det mange som var interessert i å se energiløsningene. Mange kunne også fortelle om svært positive erfaringer etter å ha investert i varmepumpe.

Mest interesse fikk imidlertid de nye LED-lysene som var med i utstillingen. LED-lys er en ny type belysning som bruker veldig lite strøm. Forbruket til en LED spot ligger på rundt 3W mens tradisjonelle spotter bruker mellom 30-40W. Levetiden ligger på rundt

Nils Tore Skogland (tv), daglig leder i Naturvernforbundet Hordaland, viser det nye bystyret i Bergen hvordan man gjenvinner varme fra avløpsvann.

gen

100.000 timer. Dessuten inneholder LED-lys verken kvikksølv eller bly – noe som har vært problematisk med sparepærer.

Vått og kaldt

Da utstillingen returnerte til Bergen tre uker senere var høsten kommet for fullt. Det ble dermed en noe våt og vindfull opplevelse, men til gjengjeld økte interessen for biopelletsovnene som var med.

Biopelletsovnene har en utnyttelsegrad på opp til 95%, er svært rene i bruk og har veldig lite utslipp i forhold til en helt moderne vedovn. Det er likevel først og fremst gamle oljefyrer Naturvernforbundet ønsker at skal skiftes ut til fordel for biopelletts. I Bergen står gamle oljefyrer for rundt 13% av klimagassutslippene og ved å sørge for gode returordninger kan det nye byrådet vise klimahandling.

Allerede i gang

Mange bedrifter har på eget initiativ gått i gang med energifrigjørende tiltak. Motivet er først og fremst lønnsomhet, men også miljøansvar er viktig for mange.

En av bedriftene som vil spare energi er Vital Eiendom. De har innført et energi optimaliseringssystem hvor de kartlegger energibruken og prioriterer tiltak. I følge Arne Nossun, spesialrådgiver med fokus på HMS og energi, ble de motivert av stigende energipriser, belastning på det indre og ytre miljø samt rene konkurransefortrinn. Både private og næringsdrivende ønsker eiendommer med lave driftskostnader.

Veien videre

Nå vil Naturvernforbundet Hordaland jobbe videre med energifrigjøring. Det skal blant annet jobbes aktivt for å lage en ordning for utfasing av oljefyrer og det skal lages veiledere til energifrigjøring for private og for bedrifter.

- Vi ønsker å vise hvordan en konkret kan ta miljøansvar. Gulroten er reduserte driftskostnader og et sunnere miljø, sier Nils Tore Skogland, daglig leder i Naturvernforbundet Hordaland.

AV ALEXANDER HOVLAND

FOTO: ALEXANDER HOVLAND

En aktiv energifrigjører

Ingar Flatlandsmo (f.v) og Nils Johnsen forteller Fillip Rygg i fra KRF om energifrigjøring.

Nils Johnsen (61) er kanskje ikke den som har vært medlem lengst i Naturvernforbundet, men det tar han absolutt igjen på aktivitet. Han er nettopp blitt pensjonist og ønsker å bruke mer av tiden sin på å engasjere seg i miljøsaken.

- For meg er det veldig viktig å ta vare på naturen, samtidig så går jo også forurensning mye på helse. I Bergen dør over 100 mennesker hvert år på grunn av svevestøv, forteller han engasjert.

Da "Norges største kraftverk" kom til Bergen, tok han på seg oppgaven med å kjøre rundt med utstillingen for å lære bergensere om energifrigjøring. Han har nemlig god erfaring med energifrigjøring fra da han var sjef på Voss fylkessykehus tidlig på 80-tallet. Den gang var det først og fremst økonomi som var motivet og han så muligheten for å spare på driftskostnadene ved å redusere energibruken.

- Vi hadde lite investeringer og satset på å styre energiforbruket bedre. For selv om man trenger å ha 25°C på fødeavdelingen så trenger en jo ikke ha dette på hele sykehuset. Derfor senket vi temperaturen til 21 grader og innførte lokale varmekilder de få stedene en hadde behov for høyere temperatur.

Resultatet ble en 30% reduksjon i energibruk og opp mot 40% innsparing i energikostnadene, noe som kom vel med for en stram sykehusøkonomi.

Dette er et av mange slike eksempler, men det

har likevel vært mye ord og lite handling fra politikerne på dette området.

- Det er jo bekymringsfullt at politikerne ikke har gjort så veldig mye enda. Likevel er jeg optimist fordi det er mulig å gjøre enkle men effektive tiltak for å spare energi og redde klimaet. I mange tilfeller er det jo også en økonomisk gevinst på det.

Etter å ha vært med på utstillingen har Nils nå investert i sparepærer og er begynt å legge planer for andre energisparetiltak hjemme.

- Det som er veldig artig med utstillingen er jo hvor mye du lærer. Og det er jo veldig motiverende når det kommer så mye folk og forteller at tiltakene faktisk fungerer. Spesielt på varmepumpe var det mye positiv respons som gikk på økonomi og bedre varme, avslutter han.

Nils Johnsen er et av dem som framover skal være med å fremme energifrigjøring og redusere bruken av oljefyring i Bergen.

AV ALEXANDER HOVLAND
FOTO: ALEXANDER HOVLAND

KURT HAMRE
INGENIØR & ENTREPRENØRFORETNING
Trondheim • Oslo • Bergen • Trondheim • Oslo • Bergen • Trondheim

KRANUTLEIE - CONTAINERSERVICE - GJENVINNING

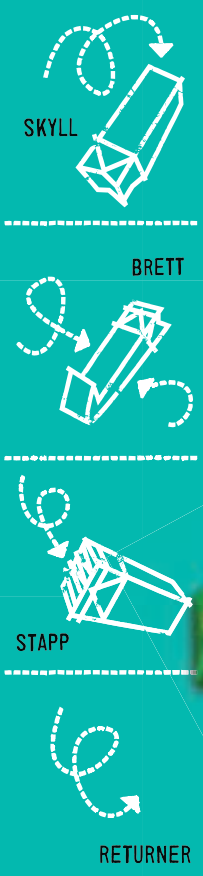
Tlf. 55 91 60 00 - fax 55 91 71 77
e-post: kurt@kurhamre.com

RAGN SELLS

En del av kretsløpet

Tlf 08899

**KARTONGER
MED KORK
SKAL OGSÅ
LEVERES TIL
GJENVINNING!**

GRØNT PUNKT

**KARTONG
INNSAMLING**

BIR BEDRIFT

- Avfallsløsninger for næringslivet
- Containerutleie

Møllendalsveien 31
5009 Bergen
Tlf.: 815 33 030
Faks: 55 27 70 91
E-post: bedrift@bir.no

METALLCO
METALLCO BERGEN

STÅL - JERN - METALLER

Damsgårdsvei 95/97
Telefon 55 34 17 70
Faks 55 34 32 32

**Har du boss?
Ring Franzefoss!**

Tlf. 55 34 92 00

Franzefoss
FRANZEFOSSE GJENVINNING AS

www.franzefoss.no
Knarrevik Næringspark
5355 Knarrevik
www.franzefoss.no
Telefax: 55 34 92 10

Miljøvernpris til M/S “Snarveien”

Naturvernforbundet Askøy tildelte årets miljøvernpris til M/S “Snarveien”

Naturvernforbundet Askøy deler hvert år ut miljøvernpris til en person, organisasjon eller bedrift som har utmerket seg positivt innen miljøvern.

Årets miljøvernpris ble tildelt hurtigbåten M/S “Snarveien” ved Trygve Tønnesen i BNR. Prisen tildeles fordi båten er et lokalt miljøtiltak som bidrar regionalt og også globalt med tanke på CO²-utslipp og global oppvarming.

- Det er en glede å dele ut prisen til M/S “Snarveien” med tanke på at dette er en båt som er bygd med tanke på minst mulig utslipp av CO² og nitrose gasser, sier lederen i Naturvernforbundet Askøy, Hege Nilsen Torghatten.

Forbruket av drivstoff er redusert fra 3000 liter per driftsdøgn med Beinveien, til 900 liter for Snarveien. Det tilsvarer en reduksjon på 70 %. Dette medfører svært lave utslipp av CO² og nitrose gasser. “Snarveien” er av den grunn, så vidt kjent, den eneste hurtigbåten i sin størrelse

som er fritatt for NOX-avgift.

M/S “Snarveien” avlaster innfartsårene i Bergen med inntil 4 busser i timen med dagens belegg, og har kapasitet til det dobbelte.

Miljøvernprisen 2007 ble utdelt på “Dronningen” 28.11.2007 i øsende regn og kuling. Dette var med å understreke begrunnelsen fra Naturvernforbundet Askøy om prisvinnerens positive effekt på klima, og behovet for strakstiltak.

Leder i Naturvernforbundet Hordaland, Ingar Flatlandsmo, holdt en appell der han understreket hurtigbåtens viktige funksjon som Askøys grønne linje til Bergen, og sa at dette måtte sees i sammenheng med forlengelse av Bybanen i Bergen.

Det var en taknemmlig og glad Tønnesen som mottok prisen på vegne av BNR og “Snarveien”. I sin takketale kom han innpå at “Snarveien” har møtt mange hindringer i det siste. Det gjelder alt fra riving av venteskur, busser som ikke kjører ned på kaien lengre, og lite bevilgninger fra fylkeskommunen til utvidet drift.

Alt er faktorer som fører til redusert

*M/S Snarveien er Askøys Grønne linje til Bergen.
Foto: Ola Dørum*

passasjertall. På bakgrunn av dette var det med ekstra stor glede han mottok prisen, og motivasjonen for å kjempe for videre drift av “Snarveien” blir styrket når båtens positive miljøeffekter får oppmerksomhet.

Askøy kommune har utarbeidet klimaplan der et av målene er å øke kollektivtrafikken. Naturvernforbundet Askøy håper dagens prisutdeling kan være en pådriver til politikere i Askøy til å se “Snarveiens” unike posisjon som et miljøvennlig transportmiddel, og gi den det livsgrunnlaget den fortjener, sier Hege Nilsen Torghatten.

Skogen, bukken og havresekken

Skogsvegar har gjennom åra vore ein av hovudårsakene til at naturen sine urørtområde (INON) har minka mykje. No er det nytt oppsving i skogsvegbygginga. Men det er og andre sider ved skogsvegsakene, og det gjeld sakshandsaminga.

Etter nokre få skogsvegsaker har eg undra meg på om skogsvegsakene er i trygge hender:

- grunneigar eller skogbrukssjef vurderer om det er behov for veg
- skogbrukssjefen skriv søknaden ferdig til underteikning, grunneigar skriv namnet sitt.
- skogbrukssjefen planlegg vegen
- skogbrukssjefen vurderer hogstverdien av skogen (vinsten med vegbygginga)
- skogbrukssjefen hjelper til med kostnadsoverslaget for vegen
- skogbrukssjefen vurderer om kostnadsoverslaget er rett
- skogbrukssjefen vurderer om planen er god nok
- skogbrukssjefen stikker vegen i terrenget
- skogbrukssjefen vurderer om nokon skal ha saka til høyring. (Ofte er det ingen som får saka til høyring.)

- skogbrukssjefen godkjenner søknaden. Rutinemessig skal han sende vedtaket til fylkesmannen, men ingen oppdagar det om det blir gløymt.
- skogbrukssjefen sakshandsamar eventuelle søknader om tilskot til slike prosjekt. Kan vel vere han gjer mykje av arbeidet med søknadene også.
- skogbrukssjefen hjelper til med å finne entreprenørar som kan gjere arbeidet?
- skogbrukssjefen kontrollerar etterpå om vegen er bygd på rett måte
- I visse høve trur eg skogetaten fungerer som byggeleiar for vegprosjekt også.

Det er ikkje alltid det er slik, men berre det at det er mogleg bør få noko til å ringe. Sjølv om det er ein grunneigar som eig skogen er ikkje det det same som at grunneigaren og skogbrukssjefen i

Skogsvegar fører ofte til stygge arr i naturen

lag kan gjere kva dei vil med han. Både naturen sjølv og friluftinteressene har sjølvstendige krav til å få vere med når det er tale om slike inngrep som ein skogsveg kan vere. Det ville vere nyttig om dei som kjenner til nyare vegprosjekt med liten medverknad utanom grunneigar og skogbrukssjef kunne meldt dette vidare til moreromsdal@naturvern.no

AV ØYSTEIN FOLDEN,
LEIAR, NATURVERNFORBUNDET I MØRE OG ROMSDAL
FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Når hver dråpe teller...

BOONI - Bilde: istockphoto.com

Hver av oss har et ansvar for omgivelsene. Og alle kan gi sitt bidrag. Jo flere som reiser kollektivt – jo bedre for oss alle.

tide.no

Ta det rolig, ta **tide**
Tide Buss AS

Historien syner at det
har lønt seg å kjøpe straum
frå Fitjar Kraftlag

Bli straumkunde du og!

Tel: 53 45 76 00
www.fitjar-kraftlag.no

Fitjar Kraftlag satsar gjennom Midtfjellet Vindkraft AS
på rein fornybar elektrisk energi

EWOS

AKVARIET I BERGEN www.akvariet.no

Tenk avfallsreduksjon

Still deg sjølv tre spørsmål når du skal handla:

1. Er produktet av god kvalitet?
2. Er det miljøvenleg?
3. Har eg eigentleg bruk for det?

Er svaret nei, spar både pengane og miljøet!

**Sogn Interkommunale
Miljø- og Avfallsselskap**

Tlf. 57 65 70 70 - Faks 57 65 70 79

www.simas.no

**Indre Hordaland
Miljøverk**

Tlf. 56 52 99 00
Faks 56 52 99 01
E-post: ihm@ihm.no
www.ihm.no

Ta vare på naturen

- Hugs at farleg avfall må leverast til godkjend mottak!

- Stoff med faremerke er nesten alltid farleg avfall.
- Farleg avfall kan leverast på miljøstasjonen, sjå opningstider på www.ihm.no

Logolink.no

BIRs brukthall finner du på Espehaugen ved Lønningen

Åpningstider:

Mandag og torsdag: 10.00 – 20.00
Tirsdag, onsdag og fredag: 10.00 – 17.00
Lørdag: 09.00 – 16.00
Telefon: 55 52 71 55

Adresse

Espehaugen industriområde
5258 BLOMSTERDALEN

Informasjon frå
Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Tenk miljø - brems forbruket!

Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Svartasmoget
N-5419 Fitjar

telefon 53 45 78 50
telefaks 53 45 78 60
e-post sim@sim.as

www.sim.as

Foto: Mari Svenningsen
Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt.

Informasjon om stoff, varer, kjøp og salg
www.bomlagarden.no

Aksnesvegen 92. - 5600 Norheimsund - Tlf. 56 55 11 04

Kontaktinfo:

Naturvernforbundet Hordaland
Pb. 1201 Sentrum, 5811 Bergen
Tlf.: 55 30 06 60
Faks: 55 30 06 50
E-post: hordaland@naturvern.no
www: www.naturvern.no/hordaland

Naturvernforbundet Sogn og Fjordane
v/ Astrid Kalstveit
Liavegen 39 B, 6800 Førde
Tlf. priv.: 57 72 53 75
Mob.: 918 07 899
E-post: sognfjordane@naturvern.no
www: www.naturvern.no/sognogfjordane

Naturvernforbundet Møre og Romsdal
v/Øystein Folden
6630 TINGVOLL
E-post: moreromsdal@naturvern.no
Tlf. 71 53 33 31
Mob. 91 81 25 42
www: www.naturvern.no/moreromsdal

Kalender

Onsdag 5. desember

Juleavslutning i Naturvernforbundet Hordaland

Naturvernforbundet Hordaland inviterer alle medlemmer til julemiddag på det Grønne loftet onsdag 5. desember kl 19.00. Det serveres økologisk kalkun med velkomstdrink til kr 50,- (NU/studenter) og 100,- for andre. Kristian Nærøy i Bergen Seil viser bilder fra sin polarekspedisjon med seilbåten "Berserk" fra Kanada til Alaska. Bildene viser blant annet hvordan områder som tidligere var beskyttet av is nå ødelegges av bølger. Dette skyldes klimaendringer.

Påmelding til juleavslutning innen 28. November til hordaland@naturvern.no

Freddag 14. desember

Fredagspils på Pingvinen

Uformell fredagspils på Pingvinen cafe i Vaskerelven kl. 17.00. Pingvinen er ganske intim, så vi bestiller bord. Har du lyst å komme, send en beskjed til hordaland@naturvern.no

Helgen 25. til 27. januar

Media- og strategikurs i Naturvernforbundet

Her lærer du alt du trenger å vite om hvordan en jobber med natur- og miljøvern. Kurset avholdes like utenfor Bergen, og passer perfekt for deg som har lyst til å engasjere deg litt i miljøvernarbeidet. For mer informasjon og påmelding, se naturvern.no/hordaland.

Hold deg oppdatert på:

www.naturvern.no/hordaland

Her finner du også kontaktinformasjon for alle våre lokallag